

é dicir, no momento en que se atopan ante unha situación máis formal e menos distendida.

Isto deu pé ó intento de ocultar realizacións, por exemplo, gheadófonas, seseantes, evitación de fenómenos fonéticos e morfolóxicos que poidan estar mal connotados socialmente, como poden ser a prótese, a aférese ou as formas non hipercaracterizadas do demostrativo neutro.

Tamén se percibe no léxico en tanto que procuran empregar formas normativas (*avó, polbo, tradicionais*) e mesmo evitar fenómenos propios da zona e que, curiosamente, si gozan de prestixio entre os falantes non só de galego, como pode ser o uso do arquilexema *mirar*, o cal tentan alternalo co verbo *ver*.

A esta xeración, pola súa xénese (todos nados fóra da Illa de Ons, con relacións sociais con xente non colona a pesar de ter forte relación coa sociedade da illa e seren descendentes de illáns), coído que se identifican ben coa etiqueta de Xeración Alóctona.

1. TEXTOS ORAIS DE ONS

A continuación presento tres textos (un de cada unha das xeracións antes descritas) e un breve comentario lingüístico a respecto de trazos fonéticos por todos coñecidos como a gheada e o seseo. Tamén farei algo de fincapé na morfoloxía e léxico. Estas tres liñas de estudo son as máis perceptibles e, precisamente por iso, penso que son as máis axeitadas para exemplificar a distribución que fago en tres xeracións.

Xeración Primixenia (muller, 80 anos)

É máis adiante, alí é O Caño, iso, máigh p'adiante. Un, un, un, un, un nòmbre, com'outro, O Caño; è'nriba chámaml'O Chan da Pôlvora, onde vivia[mos], onde vivimos, onde nos naçémor nós. Aquí estaba meu pai, miña nai. É dispois nôse, cando nos cazamos, tiñámose, tiña meu paie, unha cort'è arrehglámola è'ntónçese, mentres nós non topabamos outro çitio, pois, viviamos elí. È inda'stá elí, rapaç.

Xeración do Éxodo (muller, 50 anos)

Por iso èu cando vin que viñ'aquí a vivir miña cuñada, dixen èu: -A min deprimeme vir en setièmbre á Illa. Marchamos pá parte de atrás è pasou un trasatlántico, sabes? Empeço èu a chamar! Como deçindo: -Marcha tod'o mundo è'u quedo aquí, sabes? Mi má, chorei, recòrdo... Por iso odio en setièmbre vir á Illa porque, si, de verdade! È tiña dèç anos daquèla, però deprimeme, è melancòlico, no-me gust'a Illa en setièmbre porque è triste, verdá? Mira, sa se mira.

Xeración Alóctona (home, 20 anos)

Meu avó inda conserva moito material de, de pesca tradicional, inda pesca coas canas tradicionais è tèn a raña, co, co que se pescaba o pòlbo coa dòrna, non tèn dòrna, però tèn a ves[es], a veces déixalle algún[s] veciños d'alí déixanlla, como favor, è, pch, [o que] pasa, claro, agora coa idade vai perdendo un pouco, non, non lle deixamos ir tanto ás pèdras porque è peligroso.

2. ESTUDO LINGÜÍSTICO DOS TEXTOS

Na primeira das xeracións vemos un uso constante da gheada, non atopamos ningún exemplo no que caiba a posibilidade de non gheada, feito que mostra a estabilidade que esta xeración ten. Na segunda, a gheada é un elemento circunstancial e que, neste exemplo, nin aparece (*no-me gust'a*). A última das xeracións está moi guiada polo estándar oral, o que fai que este rapaz non presente en ningún caso gheada.

En canto ó seseo, a Xeración Primixenia presenta o seseo tradicional e propio da zona (fricativo laminal). Na Xeración do Éxodo, ese seseo vese modificado substancialmente (fricativo apical) e mesmo transmutado nunha fricativa interdental (é dicir, non seseo); neste exemplo, temos aparición de seseo na súa variante tradicional (fricativo laminal) en casos como (*deçindo, Empeço, dèç*). Por último, a Xeración Alóctona presenta maioritariamente a fricativa interdental (*tradicional, veces, veciños*) e, nos casos de seseo, aparece case exclusivamente a fricativa apical (*ves[es]*).

Entrando xa no tema do léxico, podemos observar a influencia da normativa tanto oral coma escrita xa desde a Xeración do Éxodo. Como mencionei máis arriba, esta xeración foi a primeira en acceder ó galego como materia de ensino e este feito potenciou pequenas modificacións na súa fala e na fala tradicional, neste caso, da Illa de Ons. Como exemplo temos o uso de *verdade* no canto de *verdá*, que sería o esperable tradicionalmente. Tamén poderíamos citar o termo *melancòlico*, xa que é unha innovación léxica que dificilmente atoparíamos na Xeración Primixenia.

Mais certamente é a Xeración Alóctona a que se mostra máis propensa a esta variación ou innovación. Neste informante atopamos, igual ca na anterior, o uso de *idade* no canto de *edá*, motivado pola norma. Amais, tamén aparecen formas restablecidas e aceptadas socialmente como son *avó* ou *pòlbo*. O feito de que as clasifique como formas innovadoras non indica que sexan formas novas ou conceptos semánticos que non existisen anteriormente, senón que me estou a referir a que son formas que perderon o seu uso habitual (normalmente entre as últimas persoas da Xeración Primixenia e na maior parte da Xeración do Éxodo) e que, a día de hoxe, están a ver unha implementación que favorece o seu uso.

Sería, do mesmo xeito, interesante comentar a forma de plural *tradicionais*, xa que é unha construción completamente allea na Illa de Ons mais que, por mor do potencial que ten a normativa, estase a converter nunha forma culta para a creación dos plurais das palabras oxítonas rematadas en -l.

Na liña destes elementos comentados, podería continuar pois, pese a seren pequenos os textos, teñen moitos trazos lingüísticos verdadeiramente interesantes como para comentar en varias decenas de páxinas. Por causas de espazo, esta vez o artigo remata aquí, coa posibilidade de continuar explicando máis características da fala de Ons en artigos posteriores.